

Medieșu Aurit. Ghid cultural și istoric

Comuna Medieșu Aurit este situată pe malul drept al Someșului, la o distanță de 22 km spre est de reședința județului, pe malul drept al Someșului. Căile de acces în comună sunt DJ 192 sau linia feroviară Satu Mare – Baia Mare. Medieșul este una dintre cele mai mari comune din județ (7249 locuitori în 2002) și cuprinde șapte localități: Medieșu Aurit, Românești, Băbășești, Potău, Iojib, Medieș-Râturi și Medieș-Vii.

Aranyosmeggyes. Történelmi és kulturális kalauz

Aranyosmeggyes község a Szamos bal partján fekszik, 22 km-re keletre a megyeközponttól. A DJ192-es megyei úton, valamint a Szatmárnémeti–Nagybánya vasútvonalon közzelíthető meg. A község hétféle településből áll: Aranyosmeggyes, Szatmárgörbed, Szamosberence, Patóháza, Józsefháza, Meggyesforduló és Aranyosmeggyesihegy. A települések lakossága 2002-ben összesen 7249 főt tett ki, így Aranyosmeggyes Szatmár megye legnagyobb lakosságszámú községei közé tartozik.

Medieșu Aurit. A cultural and historical guide

Medieșu Aurit is situated on the right bank of the Someș River, 22 km east of the county seat. The locality can be accessed through the road no. DJ192, and on the Satu Mare–Baia Mare railway. Medieș is one of the largest municipalities in the county (7249 inhabitants in 2002) and comprises seven localities: Medieșu Aurit, Românești, Băbășești, Potău, Iojib, Medieș-Râturi and Medieș-Vii.

VESTIGII ARHEOLOGICE

În hotarul localităților ce formează comuna Medieșu Aurit a fost descoperit un număr mare de vestigii arheologice. Situl arheologic din punctul *Şuculeu* este unul dintre cele mai intens cercetate și totodată unul dintre cele mai cunoscute de pe teritoriul județului Satu Mare. Cele mai vechi vestigii cunoscute pe teritoriul comunei se află însă, între localitățile Medieșu Aurit și Potău, în punctul de hotar numit *Togul lui Schweitzer*. Aici, săpându-se în anul 2003 șanțul pentru conducta de gaz Medieșu Aurit – Oradea au fost descoperite un sir de 5 locuințe și câteva gropi menajere ce aparțin unei aşezări din epoca neolitică târzie, care se întinde de-a lungul terasei Someșului. În funcție de meandrele pe care le face terasa, complexele arheologice se aflau la distanțe cuprinse între 150 și 250 m față de buza terasei. Locuințele aveau peretii construiți din lut lipit pe structuri de lemn. Împreună cu vasele specifice epocii, în locuințe a fost descoperit un mare număr de topoare de piatră și de fragmente de râșnițe folosite la măcinatul cerealelor. Fără îndoială că poziția aşezării neolitice a fost aleasă pentru locul deosebit pe care îl reprezenta terasa înaltă pe care a fost construită. La baza acestei terase curge acum pârâul Seinel, dar această porțiune de terasă poate fi considerată ca fiind terasa mijlocie a Someșului. Cotul pe care îl face în acea zonă terasa

RÉGÉSZETI LELETEK

Az Aranyosmeggyes községet alkotó falvak határában nagysámban kerültek elő régészeti leletek. Itt található Szatmár megye legismertebb és egyben leginkább feltárt lelőhelye a *Şuculeu* határrészben. Ugyanakkor a község területén talált legrégebbi leletek az Aranyosmeggyes és Patoháza között fekvő *Schweitzer*

Rezervația arheologică Medieșu Aurit – Șuculeu
Aranyosmeggyes – Șuculeu, régészeti rezervátum
The archaeological reservation at Medieșu Aurit – Șuculeu

tagból származnak. 2003-ban, az Aranyosmeggyes-Nagyvárad gázvezeték nyomvonalának ásása közben fedeztek fel itt öt lakóházat és néhány hulladékterároló gödröt. A leletek a Szamos teraszán fekvő késő neolit telepből származnak és a terasz szélétől a kanyarulat függvényében 150–250 m-re kerültek elő. A lakóházak agyaggal betapasztott faszerkezetes épületek

ARCHAEOLOGICAL FINDS

A great number of archaeological finds were discovered in Medieșu Aurit. The archaeological site at *Şuculeu* is one of the most researched and, in the same time, one of the best known site of Satu Mare county. The oldest known finds in Medieșu Aurit were discovered towards Potău, in the place called *Togul lui Schweitzer*. A row of five dwellings and several garbage pits belonging to a Late Neolithic Age settlement were found during the rescue excavations for the gas pipe-line Medieșu Aurit– Oradea, in 2003. The settlement is on the terrace of the Someș River, the finds were situated 150–250 m far from the edge of the terrace according to the meanders of the terrace. The dwellings used to have the walls made of clayfixed on wooden structures. A great number of stone axes and fragments of grinders – used for grinding cereals – were found together with the specific vessels of that time. The Seinel brook flows now at the basis of this terrace, and it can be considered as the middle terrace of Someș River. The bend the Someș terrace makes in this area offers a

Togul lui Schweitzer. Inel de buclă din epoca bronzului (aur)
Schweitzer tag. Bronzkori arany hajkarika
Togul lui Schweitzer. Golden ring of the Bronze Age

Someșului, oferind o largă vizibilitate spre sud și vest, determină probabil locuirea intensă a zonei pe parcursul a mai multor epoci.

Astfel, la cca. 300 m spre vest de așezarea neolică au fost identificate urme de locuire din epoca eneolitică. Cea mai intensă locuire a zonei datează însă din epoca bronzului. Așezarea începe cândva în epoca timpurie a bronzului în zona pînjenului rupt din terasă numit *Cioncaș*, aflat imediat la vest de drumul între Medieșu Aurit și Potău. În epoca mijlocie a bronzului locuirea se extinde mult în afara acestui punct, de-a lungul terasei, ajungând până în apropiere de hotarul localității Apa. Gropi cu depuneri de vase și un inel de aur au fost descoperite în zona dintre așezarea de la *Cioncaș* și tumulul de la *Dâmbul Acastăului*. Noua situație arată că acest tumul se leagă foarte probabil de așezarea din zona *Cioncaș*. Tumul menționat, prin dimensiunile sale impresionante a reprezentat fără îndoială mormântul unei persoane de rang foarte înalt. Astfel, zona terasei Someșului din hotarul Medieșului apare ca un important centru al epocii mijlocii a bronzului cuprinzând o așezare intens locuită, o zonă cu depuneri de ofrande și un mormânt „nobiliar”. Este foarte probabil ca și vestitul depozit de arme de bronz descoperit în hotarul comunei Apa, însă la o distanță mică de zona așezării de la Medieșu Aurit, să fie legat tot de centrul de aici.

Zona terasei dintre Medieșu Aurit și Potău conti-

voltak, a kerámiatöredékeken kívül több kőbaltát és őrlőkő darabot is találtak. minden kétség nélkül megállapítható, hogy a neolit telep helyét a magas terasz jó elhelyezkedése határozta meg. Ma a terasz lábánál a *Seinel* patak folyik, de tulajdonképpen ez a Szamos folyó középső teraszának felel meg. A Szamos széles kanyarja miatt a terasról messze el lehet látni déli és nyugati irányba, ezért ezen a helyen és a közelben az ōskor folyamán többször is megtelkedtek.

Így, mintegy 300 m-re a neolit lelőhelytől egy rézkori település nyomait figyelték meg. A vidék mégis a bronzkorban számított a legintenzívebben lakottnak. A megtelkedés valamikor a korabronzkor idején kezdődött. Ebben a korszakban, az Aranyosmeggyes és Patoháza közötti úttól nyugatra, a terasz *Csonkás* nevű, sarkantyúszerű, kiszögellésében keletkezett az első település. A középső bronzkor idején a telep a terasz egész hosszára kiterjedt, majdnem Apa község határáig elnyúlt. A *Csonkáson* feltárt telep és az *Akasz-tó dombnak* nevezett halom közötti területen több, edényekkel teli gödröt tártak fel és egy aranygyűrűt is találtak. Az újabb kutatások arra engednek következtetni, hogy ez a halom a *Csonkáson* feltárt teleppel függ össze. Tekintélyes méretét figyelembe véve valószínűleg egy magas rangú személy sírja lehetett. Így, a Szamos teraszának Aranyosmeggyes községre eső része a középbronzkor fontos központjaként funkcionált. Az együttes egy sűrűn lakott települést, egy

wide perspective to the south and west and this was probably the reason why people intensely inhabited this area during several centuries. It is obvious that, the Neolithic settlement was set on the high terrace due to this reason.

Traces of human settlements were identified 300 m west from the Neolithic site, dating from the Eneolithic Age. The most intense habitation in the area, however, dates from the Bronze Age. The biggest one, located in the area of the terrace called *Cioncaş*, west from the Medieşu Aurit – Potău road, starts in the early Bronze Age. In later periods, the settlement extended very much outside this area, in length of the terrace, reaching the border with Apa locality. Pits with vessel depositions and a golden ring were found in the area between the settlement at *Cioncaş* and the mound called *Dâmbul Acastăului* (the hill of the hanged). The new researches show that this tumulus is related to the settlement at *Cioncaş*. Its impressive dimensions make obvious, that the mound was a grave of a person with a high social status. Thus, the area of Someş terrace near Medieş seems to be an important centre of

Şuculeu. Urnă funerară din perioada eneolitică (cultura Coţofeni)

Şuculeu. Temetkezési urna a rézkorból (Coţofeni kultúra)

Şuculeu. Funeral urn of the eneolithic period (Coţofeni culture)

nuă să fie locuită și pe parcursul epocii târzii a bronzului și la începutul perioadei timpurii a epocii fierului, în vremea culturilor Suciu de Sus și Gáva. Din vremea culturii Suciu de Sus a fost însă cel mai intens cercetată aşezarea din zona *Şuculeu*. Aici, în cadrul unei aşezări ce avea un singur strat de cultură au fost descoperite urmele unor case construite la suprafață. Ele conțineau vase decorate prin scobirea pe suprafață lor a unor splendide motive ornamentale. În apropierea aşezării au fost descoperite două morminte de incinerare, în care au fost descoperite vase ceramice și o brațară de bronz. O altă aşezare din epoca târzie a bronzului, aparținând tot culturii cunoscute sub numele de Suciu de Sus a fost descoperită la nord de localitatea Jojib. Datând din aceeași perioadă a epocii târzii a bronzului, pe teritoriul localității Iojib a fost descoperit un topor de bronz cu gaură de înmănușare verticală. Un astfel de topor de bronz a fost descoperit și pe teritoriu localității Medieș-Vii, el provenind foarte probabil dintr-un lot mai mare de piese ce au fost îngropate în pământ împreună.

În epoca romană perimetru comunei Medieșu Aurit a fost intens locuit de o populație dacică (daci liberi) și germanică (vandali, gepizi). Zone preferate pentru aceste locuiri au fost terasele Ractei și terasa înaltă a Seinelului. Reșeaua de aşezări din această epocă, formată între localitățile Medieșu Aurit și Dumbrava este una din cele mai importante din

aldozatok számára fenntartott területet, valamint egy főrangú személy temetkezését is magába foglalta. Valószínű, hogy az Apa község területén, de a szóban forgó területhez közel előkerült, ismert bronz fegyverletek is ehhez a településhez kötődnek.

Az Aranyosmeggyes és Patóháza között húzódó terasz a késő bronzkor és a kora vaskor idején, a Felsőszőcs és a Gáva kultúrák időszakában is lakták. A Felsőszőcs kultúra idejéből a *Şuculeu* nevű határ részben azonosított telep a legismertebb. Az itt feltárt település egy rétegű és a felszínré épített lakóházakból állt. A házakban és közvetlen környezetükben mélyen bevéssett mintákkal gyönyörűen díszített kerámiaedények kerültek elő. A telep közelében két hamvasztásos temetkezést is feltártak, ahonnan cserépedények és egy bronzkarperc került elő. Egy másik késő bronzkori, szintén a Felsőszőcs kultúrához tartozó teleplést, Józsefházától északra fedeztek fel. Ugyanebből a korszakból származik a Józsefházán talált függőleges nyéllyukú bronzbalta is. Egy ugyanilyen bronzbaltát találtak Aranyosmeggyesihegyen is, amely valószínűleg egy több tárgyat magába foglaló nagyobb raktárleletből származik amelyet együtt rejttek el.

A római korban Aranyosmeggyes község területét sűrűn lakta egy dákokból (szabad dákok) és germánokból (vandálok, gepidák) álló népesség. A korszak telepei leginkább a *Racta* és a *Seinel* teraszán helyezkedtek el. Aranyosmeggyes és a Sárközhöz tartozó

the Middle Bronze Age with an intensely inhabited settlement, an area with ritual depositions and an “aristocratic” grave. It is possible that the famous deposit of bronze weapons found in Apa, but not far from the settlement at *Cioncaş*, can be related to this centre.

La Leşu. Cataramă din cimitir
La Leşu. Csat a temetőből
La Leşu. Buckle discovered in the cemetery

The terrace of Someş between Medieşu Aurit and Potâu remained to be inhabited during the Late Bronze Age until the beginning of the Early Iron Age, the period of Suciu de Sus and Gáva cultures. From this period, however, the settlement at Şuculeu is the best known and most researched. Traces of houses built on the ground were found in a settlement with only one culture layer. The houses contained vessels

Şuculeu. Ceasca din epoca târzie a bronzului (cultura Suciu de Sus)
Şuculeu. Késő bronzkori csésze (Felsőszőcs kultúra)
Şuculeu. Late Bronze Age cup (Suciu de Sus culture)

Şuculeu. Fibulă din aşezare
Şuculeu. Fibula a településről
Şuculeu. Fibula discovered at the settlement

nord-vestul României. Pe locul numit *Șuculeu* a fost cercetată o aşezare de olari, unde comunitatea de daci din epoca romană a continuat să confecționeze vase ceramice după tradiția veche, din epoca Latène. Pe parcursul săpăturilor arheologice au fost cercetate mai multe cuptoare de ars ceramică cu perete median. Cuptoarele erau adâncite în pământ, se săpa o groapă pentru camera de ardere și una pentru groapa de deservire. Cele două gropi erau legate printr-un canal dublu. În groapa de deservire se punea focul la gura canalului, prin canal trecea aerul fierbinte în direcția camerei de ardere, unde pe un grătar special amenajat și sprijinit pe peretele median erau depuse vasele modelate din lut și uscate. În stadiul actual al cercetărilor putem afirma că aceste cuptoare au caracter de unicat în Bazinul Carpathic, ele fiind specializate pe producerea vaselor de mari dimensiuni (chiupuri), destinate pentru depozitarea cerealelor și a diferitelor lichide. Alături de aceste vase de mari dimensiuni, se produceau și alte vase, cenușii, modelate la roată, pentru servitul mesei și vase borcan, modelate cu mâna, ornamentate cu motive dacice clasice, pentru gătit. Cercetările arheologice au scos la iveală mai multe locuințe și ateliere ale meșterilor olari. În umplutura acestor complexe arheologice a fost descoperit un număr neobișnuit de mare de obiecte romane de import: fibule și monede. Cea mai importantă descoperire este un fragment dintr-o insignă de *bene-*

Felsőliget (vagy Meggyesgombás) közötti területen kialakult korabeli településhálózat egyike a legfontosabbaknak Északnyugat-România területén. A *Șuculeu* nevű határrészben egy fazekasok által lakott telepet tártak fel. Itt a dák lakosság a római korban is folytatta a hagyományos stílusú kerámiaedények készítését még a LaTène korból ismert módszerek alapján. Az ásatások során több tartófalas kerámiaégető kemencét találtak. A kemencéket a földbe süllyesztették, két gödröt vájtak, egyiket az égetéshez, a másikat pedig a fűtéshez. A két gödröt egy duplacsatornás légszűvel kötötték össze. A fűtőgödörben, a csatorna szájánál tüzet raktak, így a forró levegő átáramlott az égetőrérbe, ahol egy, a kemence tartófalára helyezett, speciális ráccson sorakoztak a kiszáradt, égetésre kész agyagedények. A nagyméretű, gabonafélék vagy folyadékok tárolására használt edények készítésére kifejlesztett kemencetípus a kutatás jelenlegi állapota szerint a Kárpát medencében egyedinek mondható. A nagyméretű edények mellett, korongozással készítettek még más szürke anyagú edényeket, asztali használatra és főzésre. A dák anyagi kultúrára jellemző díszítésükkel ugyancsak kézzel készítették. A régészeti kutatások nyomán több lakóház és fazekas műhely került napvilágra. Az objektumok betöltésében több római import tárgy is előkerült, mint például fibulák vagy érmék. A legfontosabb lelet egy *beneficiarius* jelvény töredéke, amely egy birodalmi rabló hadjárat

with carved ornaments on their surface, specific for the Suciu de Sus culture. Two incineration graves were found nearby the settlement, with pottery and a bronze bracelet. Another settlement dating from the Suciu de Sus culture of the Late Bronze Age, was found north to Iojib. In addition, a bronze axe with vertical gloving hole from the same period of the Late Bronze Age was found in Iojib. A similar bronze axe was found in Medieş-Vii, probably coming from a large set of pieces that were buried together.

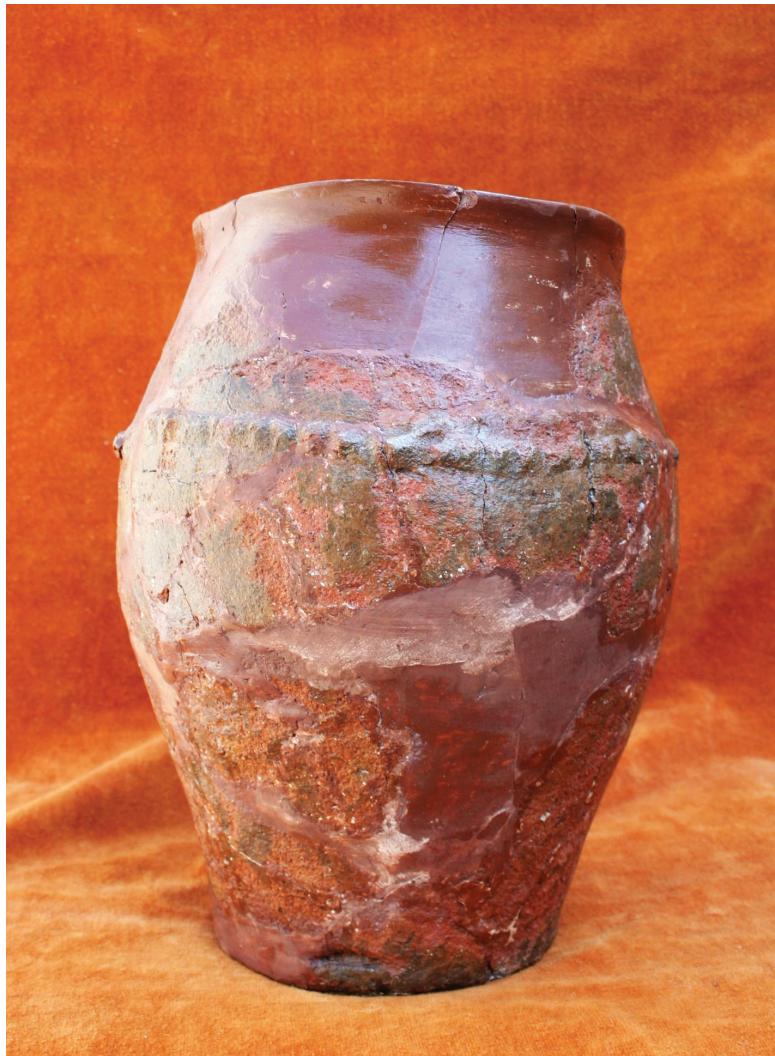
The territory around Medieş Aurit was intensely inhabited by Dacian (the free Dacians) and Germanic (vandals, Gepidae) populations during the Roman period. The most inhabited areas were the terraces of the Racta and Seinel creeks, which used to be, in the same time the terrace of the Someş River, during antiquity. The network of settlements dating from this age, situated between Medieş Aurit and Dumbrava localities is one of the most important from north-western Romania. A settlement of potters was identified at Şuculeu, where the community of Dacians continued to make pottery in the traditions of the LaTène Age, even during the Roman period. Several pottery kilns with middle walls were researched during the archaeological excavations. The kilns were deepened in the ground, and two pits were made for the firing room and for the harming room. The connection between the two pits was

Şuculeu. Pandantiv din aşezare
Şuculeu. Függő a településről
Şuculeu. Pendant discovered at the settlement

Şuculeu. Fragment de ceramică romană ştampilată
Şuculeu. Római pecsételt díszű kerámia
Şuculeu. Stamped roman pottery

La Leşu. Oală din mormântul nr. 56

La Leşu. Edény az 56. sírból

La Leşu. Vessel discovered in the grave no. 56

alkalmával kerülhetett ide, vagy akár egy római magas rangú tiszttiselő itt tartózkodását is bizonyíthatja. A havasalföldi Mătăsaru település szabad dák kultúrájából ismerünk analógiákat erre a tárgyra vonatkozóan. Amennyiben nem tiszttiselővel került ide, akkor egy olyan hadjárat során, amellyel a római hadsereg a barbár lakosságból sorozott be katonákat. A fazekas település korszakai nem állapíthatóak meg teljes biztonsággal. minden valószínűség szerint a telep Kr. u. az 1. században kezdődik és a 4–5. századig tart. A lelőhelyet eddig csak részlegesen tárták fel, a környéken a szántásban számos cserépdarab tűnik fel és megfigyelhetők az eddig feltáratlan égetőkemencék körvonai is. A lelőhely legérdekesebb részét bekerítették és régészeti rezervátumként a megyei múzeum kezeli. Öt kerámia-égető kemencét *in situ* konzerváltak itt, amelyeket turisztikai látványosságként mutatnak be a látogatóknak.

Úgy 500 méterre a dák fazekasok településétől a La Leşu ponton, az aranyosmeggyesi szőlőkben fedezték fel a telephez tartozó temetőt. 74 hamvasztásos sírt tártak fel, amelyből 61 esetben az égett csontmaradványokat urnákba rakták, míg

made through a double channel. In the harming pit, the fire was made at the entrance of the channel; the hot air passed through the channel until the firing room where on a special grill, fit on the median wall, the already dried clay vessels were set. At this stage of the research it can be assumed, that this kiln-type is unique in the Carpathian Basin, as they are specialized in making large-sized vessels for storing cereals and different liquids. Except these large sized vessels, the potters of the settlement made grey, wheel-made vessels and hand-made jars for cooking, decorated with classic Dacian motifs. Archaeological research revealed several dwellings and workshops of the potters. These complexes comprised an unusual large number of Roman imported objects: fibulas and coins. The most significant find is a fragment of a *beneficiarius* badge that came from the Empire within a robbery expedition or it can attest the presence of a Roman authority. A similar object it can be found in the free Dacians' culture of Muntenia, at Mătăsaru, and it can suggest merely a recruitment expedition of the Roman army in the barbarian territories. The chronology of the potters' settlement is not well defined, but it probably starts with the 1st century A.D. and it ends in the 4th-5th century A.D. It is only partially researched so far, pottery fragments are visible on the surface in the area indicating the extent of the settlement, and traces of additional pottery

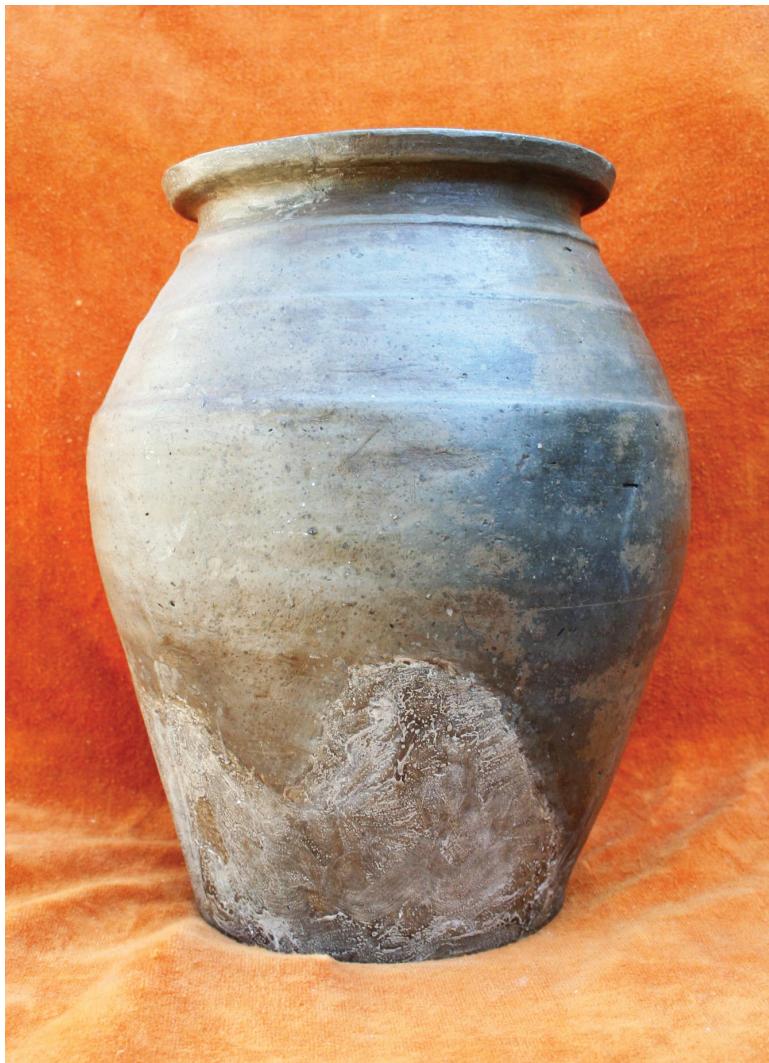
Reconstituirea unui cupor de la Suculeu
Egy kemence rekonstrukciója a Suculeu lelőhelyről
The reconstruction of an oven from the Suculeu site

La Leșu. Umbo de scut din cimitir
La Leșu. Pajzsadudor a temetőből
La Leșu. Umbo discovered in the cemetery

ficiarius, care a ajuns aici din imperiu pe calea unei expediții de jaf sau poate atesta chiar prezența unei oficialități romane. Analogie pentru acest obiect cunoaștem din arealul culturii de daci liberi din Muntenia, de la Mătăsaru și poate semnala o expediție de recrutări în rândul populațiilor barbare în armata romană. Cronologia așezării de olari nu este până în prezent clar definită, dar foarte probabil că începe încă din secolul I d. Hr. și se termină cândva în secolele IV–V d. Hr. Obiectivul este doar parțial cercetat, fragmentele ceramice de pe arătură indică o așezare întinsă și se pot sesiza urmele unor cuptoare de ars ceramică necercetate până în prezent. Actualmente situl arheologic este protejat printr-o rezervație arheologică îngărdită, aflată în administrarea Muzeului Județean Satu Mare. Au fost amenajate aici cinci cuptoare de ars ceramică, conservate *in situ*, astfel rezervația devenind și o atracție turistică.

La cca. 500 de m de așezarea de olari daci, pe amplasamentul viilor de la Medișu Aurit, în punctul *La Leșu* a fost descoperit cimitirul așezării. Au fost cercetate 74 de morminte de incinerație din care 61 cu

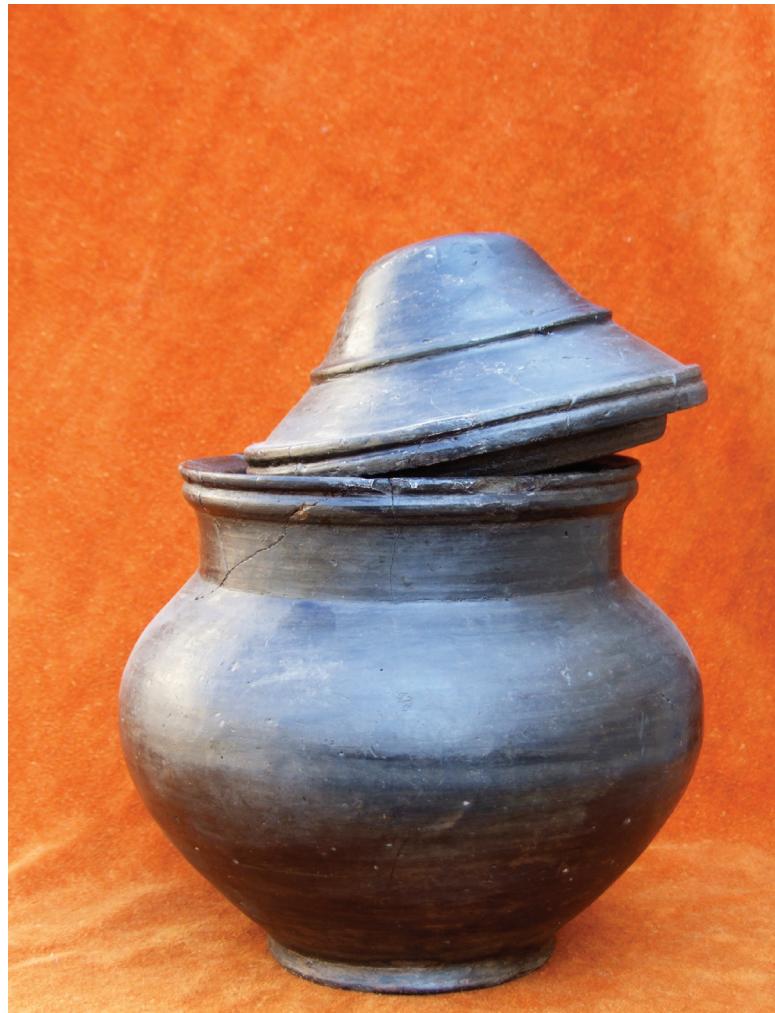
La Leșu. Oală din mormântul nr. 22.

La Leșu. Edény a 22. sírból

La Leșu. Vessel discovered in the grave no. 22

kilns can be identified. At the present the archaeological site is protected being archaeological reservation, managed by the Satu Mare County Museum. Five kilns were preserved *in situ*, and thus, the reservation became a touristy attraction.

The cemetery of the settlement was found 500 m far from the settlement of the Dacian potters, in the vineyards of Medieșu Aurit, at the site *La Leșu*.⁷⁴ 74 incineration graves were researched, of which 61 had burned bones, laid in urns, and 13 had burned bones laid directly in the pit. Graves have a special character within the horizon of the barbarian tribes, living nearby the province of Dacia. In this cemetery many urns with lid were found, as well as jars with hand-made models and plastic ornaments, characteristic to the Dacian material culture. A group of the graves have a poor inventory, only fibulas were being laid by the bones. Another group of graves can be related to the material culture and to the funeral customs of the Germanic People. These graves belonged to warriors as they contain lance points, spurs or shield umbos and they attest the presence of a Germanic military

La Leșu. Oală cu capac din cimitir
La Leșu. Fedeleles edény a temetőből
La Leșu. Pot with lid discovered in the cemetery

osemintele calcinate depuse în urne și 13 cu osemintele calcinate depuse direct în groapă, fără urnă. Mormintele au un caracter aparte în orizontul triburilor barbare, aflate în vecinătatea provinciei Dacia. Apar foarte multe urne cu capac, vase borcan modelate cu mâna, cu ornamente plastice, caracteristice culturii materiale dacice. O parte dintre morminte au un inventar sărăcăcios, fiind depuse lângă oase doar fibule. O altă parte a mormintelor prezintă caracteristici ce pot fi puse în legătură cu cultura materială și obiceiurile funerare ale popoarelor germanice. Aceste morminte aparțin unor războinici. În ele apar vârfuri de lance, pinteni sau *umbo*-uri de scut, atestând o prezență militară germanică în rândul societății de daci liberi din epoca romană. Alături de centrul de olari de la *Șuculeu* au fost identificate o serie de așezări „satelit”, de mai mici dimensiuni. Fragmente ceramice din epoca romană au fost descoperite în zona *casei cantonierului*, în apropierea podului peste Racta, în zona viilor și mai recent pe terasa dreaptă a pârâului Racta, lângă canalul actual. Pe terasa pârâului Seinel, la sud de drumul Băbășești–Apa, cu ocazia lucrărilor legate de conducta magistrală de gaze, a fost descoperită și o așezare din epoca romană. Așezarea are un caracter rural, cu complexe răsfirare. Au fost descoperite gropi rectangulare cu pereți arși, gropi de provizii și urma unei construcții alungite, sesizabil arheologic prin trei siruri de gropi de stâlpi. Ceramica

a további 13 esetben csupán a földbe ásott gödörbe temették. A Dacia provinciával szomszédos területeken élő barbár törzsek temetőitől eltérő jellegűek az itt feltárt temetkezések. Sok fedelű urna és kézzel formált jellegzetes dák motívumokkal díszített edény került elő. A sírok némelyikében nagyon szegényesek a mellékletek, a csontok mellé mindenössze fibulákat tettek, más sírokkban a germán népek temetkezési szokásai figyelhetőek meg. Többnyire harcosok sírját azonosították, jellegzetes mellékletük lándzsahagy, sarkantyú, pajzsdu dor. A két típusú temetkezés együttes jelenléte a római kor folyamán egy germán harcos csoport jelenlétéit bizonyítja a szabad dák társadalomban. A *Șuculeu* lelőhelyen feltárt fazekasközpont körül még egy sor apró település nyomát figyelték meg. Pontos koruk nem határozható meg a kutatás jelenlegi stádiumában, de a központ szerepét betöltő fazekastelephez kapcsolódó „satelit” telepekről lehet szó. További római kori kerámiatöredékeket fedeztek fel a pályaőrház (*Casa Cantonierului*) környékén, a *Racta* patak hídja közelében, a szőlősben és újabban a *Racta* patak jobb oldali teraszán a mai csatorna mellett. A *Seinel* patak teraszán, a Szamosberence és Apa közötti úttól délre, egy gázvezetéket fektettek le, amely Aranyosmeggyestől a megye déli részéig halad. A régészeti leletmentés során egy római kori települést is feltártak. A település falusi típusú, szort jellegű szerkezettel. Több négyszögű, égetett falú gödröt,

community within the free Dacian society, during the Roman Age. Several “satellite” settlements of smaller dimensions were identified near the potters centre at Șuculeu. Pottery fragments dating from the Roman Age were found around the road surveyors house, near the bridge over Racta brook, in the vineyard area, and recently on the right terrace of the Racta brook, near the present canal. A settlement dating from the Roman Age was found during the works at the gas pipe, on the terrace of the Seinel brook, south from the Băbăsești–Apa road. The settlement has rural aspect with spread complexes. Rectangular pits with fired walls, as well as storage pits and the trace of a long building were found, archaeologically marked by three rows of pile pits. The pottery found here attests the connection with the potters’ settlement at Șuculeu, but the pits and the construction suggest the presence of a Germanic material culture.

A treasure of silver Dacian coins hidden in a clay pitcher was found east from Medieșu Aurit, on a pasture land, in 1903. The principal of the school has recovered 43 pieces from the 107 coins, and handed them

La Leșu. Fibulă din cimitir
La Leșu. Fibula a temetőből
La Leșu. Fibula discovered in the cemetery

descoperită atestă o legătură cu aşezarea olarilor de la *Şuculeu*, însă gropile și construcția indică prezența unei culturi materiale germanice.

În 1903, la est de localitatea Medieșu Aurit, pe o pășune, a fost descoperit de către un localnic un tezaur de monede dacice din argint, ascunse într-un ulcior de lut. Din cele 107 monede ale tezaurului, directorul școlii a recuperat 43 în momentul descoperirii și le-a predat Muzeului Național din Budapesta. Descoperirea are și până în prezent o importanță deosebită, monedele alcătuind o categorie specială – tip „Medieșu Aurit”. Aceste monede au fost emise foarte probabil în cetatea dacică de la Malaya Kompanya (Transcarpatia, Ucraina). Monedele dacice din văscior găsite pe pășune formau averea unui localnic sau a unui comerciant în trecere și erau ascunse în fața unui pericol imminent. Proprietarul lor nu s-a mai întors iar monedele au rămas sub pământ timp de 2000 de ani.

DATE ISTORICE

Situată la granița dintre Țara Oașului și Valea Someșului, localitatea Medieșu Aurit a avut o evoluție aparte față de aşezările învecinate. Apropierea vadului peste Someș, folosit intens până-n momentul construirii podurilor permanente de la Satu Mare și Ardusat, a conferit Medieșului un rol central în zonă.

Tárolóvermeket és egy hosszú építmény nyomait tár-ták fel. Ez utóbbi régészeti leg észlelhető nyomát három sor cölöpnyuk jelenti. A kerámiaanyag a *Şuculeu* lelőhelyen feltárt fazekastelep termékeivel rokon, de a gödrök és az építkezés módja germán kultúra jelenlété mutatja.

Aranyosmeggyesen, a legelőn egy helybeli egy cserépkorsóba rejtett dák ezüstpénzekből álló kincsleletet talált 1903-ban. A 107 darabos pénzleletből az akkori iskolaigazgató 43 darabot mentett meg, amelyeket a budapesti Nemzeti Múzeumnak adott át. A leletnek mind a mai napig óriási jelentősége van, mivel az érmék különleges típusba tartoznak, amelyet a lelőhelyről „aranyosmeggyesi” típusnak neveznek. Az érméket valószínűleg a mai Kárpátalja (Ukraina) területén fekvő kiskoppányi dák várban verték. Az edénykébe rejtett pénzek egy helybeli vagy egy átutazó kereskedő vagyonát képezhették, és egy váratlan veszély miatt ásták el. Mivel gazdájuk nem tért vissza, az érmék 2000 éven keresztül pihentek a földben.

TÖRTÉNELMI ADATOK

Az Avas és a Szamos völgyének határán fekvő Aranyosmeggyes település története több szempontból is eltérő a szomszédokétől. Az itteni Szamos rév miatt, Aranyosmeggyes központi szerepet töltött be a középkortól a 20. századig, az állandó hidak megépi-

over to the National Museum in Budapest. The find is very important because the coins from here create the category of the “Medieșu Aurit type”. These coins were most probably issued in the Dacian fortress of Malaya Kopanya (Transcarpathia, Ukraine). The Dacian coins were put in a small vessel and were hidden in the earth by a local or of a passing-by merchant due to an impending danger. Their owner never returned, thus the coins stayed under the ground for 2000 years.

HISTORICAL DATA

The settlement of Medieșu Aurit had a different history than the neighboring localities as it is situated on the border between the district of Oaș and the valley of Someș River. The ford over the Someș was close to the locality and was intensely used until the permanent bridges of Satu Mare and Ardușat were built, conferring to the settlement a central role in the area. The favorable geographic position made the king of Hungary, Stephan V, to settle here colonists coming from the German Empire, in 1271. The king privileged the

La Leșu. Fibulă din cimitir
La Leșu. Fibula a temetőből
La Leșu. Fibula discovered in the cemetery

Medieșu Aurit pe harta primei ridicări militare - Aranyosmeggyes az első katonai felmérésen - Medieșu Aurit on the first military survey

Fațada principală a castelului - A kastély főhomlokzata - The main facade of the castle

guests, Medieș being mentioned for the first time in the charter issued at this time. The settlement maintained its privileges only temporary, because in less than a decade, in 1280, it became the property of Moys, the Palatine of the kingdom, who leaves it through his will to his son-in-law, Móric.

After more than one century, five papal documents offer information on the history of the settlement. It is known that the period of the Early Middle Ages lacks in sources about this area, and thus, the series of documents on Medieșu Aurit is really unique. Lacking in firm chronological

Fragment cu stema familiei Báthori
Török a Báthori család címerével
Fragment with the coat of arms of the Báthori family

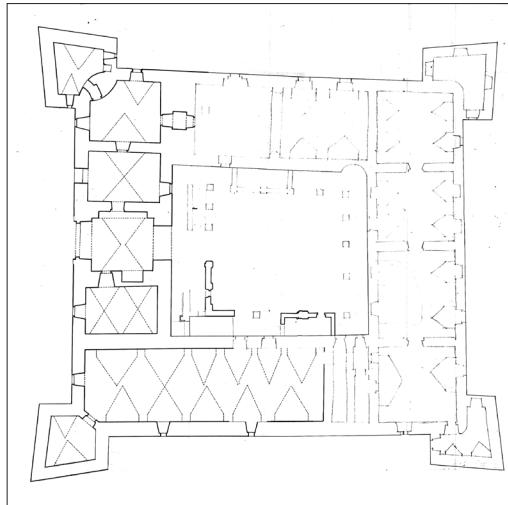

Castelul din Medieșu Aurit - Az aranyosmeggyesi kastély - The castle of Medieșu Aurit

Probabil poziția geografică avantajoasă a determinat pe regele Ungariei, Ștefan al V-lea, să așeze aici coloniști aduși din Imperiul German în jurul anului 1271. Regele a acordat privilegii oaspeților veniți, documentul fiind și prima mențiune scrisă a localității. Acest caracter de colonie al așezării a fost doar unul temporar, pentru că, nici un deceniu mai târziu, în

tésig Szatmárnémetiben és Erdőszádán. Valószínűleg az előnyös fölrajzi helyzet miatt hozott ide 1271 körül V. István király telepeseket a Német Birodalomból, különböző kiváltságokat adományozva nekik. Az ekkor kiadott kivállságlevél egyébként Aranyosmeggyes első írásos említése. A település kiváltságolt jellege csak időleges volt, mert 1280-ban már Moys nádor

references, the history of the settlement was reconstructed only partially, many parts remaining unknown. According to these sources, before 1215, the locality was taken from the Romanians by the Hungarian King, who sustained actions of conversion to Catholicism, led by the Franciscan Order. The results of this process are visible only in the 1370's, when the widow of Simon Ban, Catherine de Meggesallia, sustained financially and morally the missionary activity of the Franciscan monks. This lady managed to draw the attention of the pope on the jurisdictional problems of the Catholic Church in the area, and, as a result, she obtained advantages and exemptions that helped the Catholic parishes to function easier in the Medieș domain. Thus, the taxes owned to the Catholic Church would mostly serve the material support and the endowment of the parishes founded by Catherine herself, and not the ecclesiastic hierarchy, as it was usual. Also, the Pope allowed the Franciscans in the area to solve the problems of the believers, that usually were of the bishop's or of the Pope's jurisdiction (forgiveness for capital sins) in order to help to the spiritual integration of the inhabitants within the Catholic Church. The interest of the Pope for this peripheral region of the medieval Hungary is part of an ample action of turning people to

Planul castelului
A kastély alaprajza
The ground plan of the castle

Secțiunea castelului
A kastély hosszmetszete
The cross-section of the castle

1280, localitatea apare ca proprietate a palatinului Moys, care o lasă prin testament ginerelui său Móric.

După mai bine de un secol, cinci documente pale oferă informații de importanță deosebită despre istoria așezării. Este cunoscut faptul că perioada timpurie al evului mediu duce o lipsă acută în izvoare referitoare la zona noastră, astfel seria documentelor privind Medieșul devenind de-a dreptul unică. În lipsa unor repere cronologice clare, datele au fost asamblate de către istorici sub forma unui „puzzle” care mai are, din păcate, multe piese lipsă. La o dată neprecizată, situată oricum înainte de 1215, localitatea fusese luată din mâinile românilor și ocupată de regalitatea maghiară, care susține în zonă, începând cu secolul al XIII-lea, acțiunile de convertire la catolicism, conduse de ordinul franciscan. Procesul are rezultate palpabile doar prin anii 1370, când văduva banului Simion, Caterina de *Meggesallia* se implică finanțiar și moral în susținerea activității misionare a călugărilor franciscani. Această doamnă fusese cea care a atras atenția papalității asupra problemelor de jurisdicție a bisericii catolice în zonă, obținând diverse avantaje și scutiri care îlesneau funcționarea parohiilor catolice incluse în domeniul Medieș. Astfel, impozitul datorat bisericii catolice, *decima*, avea să fie îndreptat în cea mai mare parte înspre susținerea materială și dotarea parohiilor sătești, a căror înființare fusese sprijinită chiar de Caterina, și nu înspre

birtokaként szerepel, aki vejére, Móriczra hagyta.

Jó egy évszázaddal később öt pápai oklevél szolgáltat fontos információkat a település történelméről vonatkozóan. Jól ismert tény a régió településeire vonatkozó középkori források ritkasága, éppen ezért az Aranyosmeggyesre vonatkozó dokumentumok sora egyedinek számít. Pontos időrendi kapaszkodók hiányában csak töredékesen rekonstruálható a vázolt történet, sajnos sok még a fehér folt. Az oklevelek szerint pontosan meg nem határozott időszakban, de még 1215 előtt, a magyar királyság elfoglalta Meggyes helységet a románoktól. Az uralkodók, elsősorban a ferences rendre támaszkodva, erőteljes térítő tevékenységet folytattak a 13. század során, de Meggyes vidékén érezhető eredmény csak 1370 körül született, Simon bán özvegye Meggyesaljai Katalin közreműködésével, aki anyagilag és erkölcsileg is támogatta a ferences misszionáriusok tevékenységét. Katalin folyamodványai révén született a szóban forgó öt pápai oklevél, amelyben több egyházi kiváltságot és felmentést szerzett az aranyosmeggyesi uradalom területén működő katolikus plébániák részére. Így, többek közt a pápai tized nagyobb része a helyi kiváltságolt plébániákon maradt, ezek fenntartására és felszerelésére, szemben az addigi gyakorlattal, mely szerint ez a felettes hatóságokhoz kellett jusson. Ezenkívül a hívek lelkik gondozásának megfelelőbb ellátására a pápa megengedte a vidéken élő ferenceseknek, hogy a megyés-

Catholicism during the 14th century carried on by the king Louis of Anjou.

It is sure, however, that Medieş was by the Móric family of the Pok kindred in 1280. The ancestor of the family, Nicholas came in Satu Mare from Győr county, searching refugee, as he was involved in the conflict between King Béla IV and his son, Stephan V. Nicholas received Medieş from King Stephan, and created a big domain around it. The branch of the Pok kindred established at Medieş became the Móric family at the beginning of the 14th century. They would become the landlords of the settlement and of the entire domain that became their property until the family disappeared, in 1490. Two years later, the nobles of the Báthori family inherited the domain of Medieş, as a consequence of matrimonial alliances with the previous landlords. Medieş becomes the centre of their domain in this period and obtains the rank of market town (*oppidum*). This domain used to comprise over one hundred localities, the entire Oaş region and the localities from both sides of the Someş river, starting from Seini and Roşiori until Odoreu and Culciu.

Ancadrament de uşă din castel
Ajtókeret a kastélyból
Door frame from the castle

înaltele foruri ecclaziastice, conform practicii obișnuite. De asemenea, spre a facilita integrarea spirituală a locuitorilor domeniului în sănul bisericii catolice, Papa permite franciscanilor aflați în zonă să rezolve probleme care în mod normal erau de competența episcopului sau chiar a papei (iertarea unor păcate capitale). Interesul Suveranului Pontif pentru această regiune periferică a Ungariei medievale, interes care de altfel a determinat transmiterea informațiilor pe care le avem despre localitatea Medieșu Aurit, se încadrează într-o acțiune mai amplă de catolicizare, susținută din a doua jumătate a secolului al XIV-lea de regele Ludovic de Anjou.

Este cert în istoria Medieșului ca în 1280, ajunge în proprietatea familiei Móric din neamul Pok, prin moștenire. De origine din comitatul Győr, strămoșii familiei ajung în zona Sătmăralui prin Nicolae, care, implicat în conflictul dintre regele Béla al IV-lea și fiul său, Ștefan al V-lea, cade în dizgrație și se refugiază în această regiune. Începând cu secolul al XIV-lea, ramura de Medieș a neamului Pok va fi cunoscută drept familia Móric. Aceștia vor fi stăpâni așezării și ai întregului domeniu format în zonă până la stingerea familiei, în anul 1490. Doi ani mai târziu, nobilii din familia Báthori moștenesc domeniul Medieș, în virtutea unor alianțe matrimoniale cu proprietarii anteriori. În această perioadă Medieșul devine centrul domenal, obținând și rangul de târg (*oppidum*).

püspöknek vagy a pápának fenntartott bűnbocsánatot is adományozhassanak. A középkori Magyarország e határszéli uradalma iránt tanúsított speciális pápai figyelem, amelynek egyébként az Aranyosmeggyesről fennmaradt források is köszönhetőek, egy szélesebb, a 14. század második felében Nagy Lajos király támogatásával zajló katolicizálási akció része.

Az biztos, hogy 1280-ban Aranyosmeggyes Pok nembeli Móric családra száll. A Győr vármegyéből származó család, Miklós nevű tagja révén kerül Szatmár megyébe, mivel részt vett a IV. Béla király és fia V. István között kialakult konfliktusban. Az idősebb király szemében kegyvesztett Miklós erre a vidékre menekült, leszármazottaiból alakult a Pok nemzettség meggyesi ága, akiket a 14. századtól Móricz családként ismertek. Ők birtokolják Aranyosmeggyest és a környéken kialakuló uradalmat egészen 1490-ig, a család kihalásig. Két évvel később házassági kapcsolatok révén a Báthoriak öröklik a kihalt család birtokainak nagy részét. Ebben az időben Aranyosmeggyes uradalmi központá vált és mezővárosi (*oppidum*) rangot is kapott. Több mint 100 település alkotta az uradalmat, az Avasban és a Szamos mindkét partján fekvő falvakkal Szinérváraljától, illetve Szamosveresmarttól kezdve egészen Szatmárudvariig és Kolcsig.

A reneszánsz kastély. A szilágysomlyói Báthoriak után a Lónyai család birtokába kerül az

The renaissance castle. The Báthori family of Șimleul Silvaniei disappeared at the beginning of the 17th century, at their domain the centre at Medieșu Aurit was inherited by the Lónyai family. Sigismund Lónyai, comes of Bereg and Crasna counties, and diplomat of the Prince of Transylvania, Gabriel Bethlen, started to build the Renaissance castle that still stands in ruins in the centre of the locality. The castle has a regular rectangular plan, according to the fashion of the time promoted by the Prince. The four wings of the building make an inside yard, and every corner is fit with a bastion-like tower of Italian type. The elements of fortification consisted of a ditch, which is still visible, and probably a wall with mobile bridge, was built outside the castle, sheltering other constructions for various purpose. The south-eastern wing of the castle is the main façade and it has three levels above the ground. The tower, situated on the middle, over the entrance, raises one level above the main façade. The third floor of the façade goes along over the other wings, but it is a mansard-roof that was at first covered with shingle and fit

Coloana de la poarta principală
A főbejárat oszlopa
The column of the main gate

Peste o sută de localități aparțineau acestui domeniu, cuprinzând în totalitate Oașul și localitățile de pe ambele maluri ale Someșului, începând de la Seini și Roșiori până la Odoreu și Culciu.

Castelul renascentist. După Báthoreștii din ramura de la Șimleu Silvaniei, vine rândul familiei Lónyai să dobândească domeniul cu centrul la Medieș Aurit. Sigismund Lónyai, comite de Bereg și Crasna și diplomat al principelui Transilvaniei, Gabriel Bethlen, este cel care a început construcția castelului care există și azi în centrul localității. După moda epocii, introdusă și proliferată de principe, castelul urmează un plan rectangular. Cele patru aripi ale clădirii delimităzează o curte interioară, iar fiecare colț al patrulaterului este prevăzut cu un turn-bastion de tip italian. Elementele de fortificație erau alcătuite dintr-un șanț, vizibil încă, și probabil un zid cu pod mobil, care adăpostea, în afara castelului propriu-zis, alte construcții a căror funcționalitate nu mai este cunoscută. Aripa de sud-est formează fațada, care se ridică cu trei niveuri deasupra solului. Turnul situat în partea mediană depășește cu un nivel fațada principală. Cel de al treilea etaj al fațadei, prelungit și de-a lungul altor aripi, formează o mansardă acoperită inițial cu șindrilă, prevăzută cu ferestre de tragere, având rol de apărare. Pivnița a existat probabil sub trei din cele patru aripi ale castelului. Dintre elementele cu rol decorativ ale fațadei, păstrate parțial până în zilele noastre,

aranyosmeggyesi uradalom. Lónyai Zsigmond, Bereg és Kraszna vármegyék főispánja Bethlen Gábor erdélyi fejedelem diplomatája volt, ő kezdi kiépíteni a település központjában álló ma már romos reneszánsz kastélyt. A nagy építkező fejedelem által meghonosított olaszos stílusban, a kor divatjának megfelelően épült az aranyosmeggyesi kastély, szabályos négyzetű elrendezésben. Négy szárnya belső udvart zár körül, a négy sarkon egy-egy ó-olasz stílusú bástya, szerű toronnyal. Erődítése a még ma is megfigyelhető árokrendszerből és a kastély körül kiépült körítő falból állt, felvonó hidat bejárattal. A külső udvaron több épület is volt a források szerint, de pontos funkciójukat nem lehet ma már megállapítani. A háromszintes délkeleti szárny képezi a főhomlokzatot. Középen, a bejárat felett egy szinttel magasabb torony állt. A harmadik emelet a többi szárnyra is kiterjed, de itt valójában egy padlásteret jelent, amelyet eredetileg zsindellyel fedtek és védelmi szerepet is játszott, mivel lőrésekkel látták el. A kastély négy szárnya közül három alatt biztosan volt pince. Napjainkra már csak részleteiben maradt fenn a homlokzat díszítése, a leghatásosabb a főbejárat két rozettás kőoszloppal, fölöttük timpanonnal, amelyben egykor a Lónyai család címere állt. Az ablakkeretek fölött is rozettás és indadíszes timpanon van. A kastélyon belül a második emeleten volt a birtokos család lakosztálya, a földszint a szolgáknak, a konyhának és a kamráknak adott otthont. A délkeleti

with defense windows for shooting. The basement was probably spreading under the three wings of the castle. The main entrance is the most important decorative element of the façade preserved until nowadays. It is fit with stone columns on the both sides, decorated with rosettes and a tympanum at the upper part that used to hold the coat of arms of the Lónyai family. The window frames are fit with tympanum decorated with leaves and creeping stalks. The second level of the castle was occupied by the lords, while the ground floor used to accommodate the servants, here was the kitchen and the storage rooms. The big hall of the castle was situated on the south-eastern wing. Sources say that the ceiling of this room was golden and this characteristic would name the locality Medieș *Aurit* (aur/arany= gold).

The castle was shared between two of the daughters of Sigismund Lónyai after his death, because of the lack in male inheritors. Shortly after his death, when one of the heiresses died, the castle was divided between the two sisters left: Ana owned three quarters of the castle, while Margaret, only one quarter. Ana's second husband was John Kemény, the Prince of Transylvania. He has the castle of Medieș the most favored place to live. After he died in 1669, Ana got involved in a rebellious action of the aristocrats of the area that attacked the German garrison of the Satu Mare fortress. The troubled

Fragment de piatră cu stema familiei Lónyai
Kőtöredék a Lónyai család címerével
Stone-fragment with the coat of arms of the Lónyai family

portalul intrării principale, delimitat de două coloane angajate din piatră ornamentate cu rozete și un timpan în partea superioară, care susținea odinoară blazonul familiei Lónyai, este cel mai impunător. Ancadramentele ferestrelor sunt prevăzute la rândul lor cu timpan decorat cu frunze și vrejuri. În interiorul castelului, cel de al doilea etaj era destinat stăpânilor, în timp ce parterul adăpostea locuințele servitorilor, bucătăria și depozitele. Sala cea mare a castelului era situată în aripa de sud-est. Izvoarele spun că tavanul acestei încăperi era aurit și pun pe seama acestei caracteristici numele localității – Medieșu Aurit.

După moartea lui Sigismund Lónyai, în lipsa moștenitorilor de sex masculin, castelul a fost împărțit între trei fiice ale sale. Soția principelui Ioan Kemény, Ana a primit trei sferturi din castel, iar Margareta a devenit proprietara unui sfert din construcție. Castelul de la Medieș era unul dintre locurile preferate principelui Ioan Kemény. După moartea principelui, în anul 1669, Ana s-a implicat într-o rebeliune a curuțiilor din zonă, care au atacat garnizoana germană din cetatea Satu Mare. Istoria zbuciumată și așezării este ilustrată și de un tezaur de monede turcești, îngropat în această perioadă. Rebeliunea Anei a fost depusă de rege prin confiscarea tuturor averilor, care ajung astfel în administrarea Cămării Regale. Ana este reabilitată și primește averile confiscate abia spre sfârșitul vietii. Astfel, în scurt timp, cele trei sferturi

szárnyban volt a kastély nagyterme. A források szerringt ennek a teremnek a mennyezete aranyozott volt, innen eredeztetik a település nevében szereplő „aranynos” jelzőt is.

Lónyai Zsigmond halála után, fiúörökös hiányában, a leányokra szált a kastély. Kemény János fejedelem feleségére Annára, háromnegyed rész, míg testvérére Margitra egy negyed rész jutott. Kemény János erdélyi fejedelemnek legkedveltebb tartózkodási helye volt az aranyosmeggyesi kastély, javait is itt foglalták le. A fejedelem halála után, 1669-ben, Anna belekeveredett a helyi kuruc mozgalomba, amelynek során a szatmári várban állomásoszó német garnizonat is támadás érte. A vidék hánynatott történelmét mutatja az ebben az időszakban elásott török pénzekből álló kincslelet is. Anna lázadását a király teljes vagyon elkobzással büntette, a birtokok a királyi kincstár kezelésébe kerültek. Annát végül rehabilitálták és élete végén visszakapja elkobzott javait, köztük a kastélyt is. Rövid időn belül bekövetkezett halálával a kastély háromnegyed része ismét a királyra szállt. Több évtized múltán a Wesselényi családnak sikerült a teljes kastély birtokába jutnia egy részét örökségként, a többöt vásárlással szereztek meg. A 18. század végén, a 19. század elején a kastélyt a Teleki család örökölte, de nem lakott ott a család egyik tagja sem. 1920 körül a kastélyt II. Károly román uralkodó vásárolta meg, majd ezután állami tulajdonba került.

history of this settlement is well illustrated by a treasure of Turkish coins buried in this period. Ana's rebellion was punished by the king by confiscating her properties, Medieş entering in the administration of the Royal Treasury. Ana was given back her rights and recovered her fortune only at the end of her life. Thus, in short time, the three quarters of the castle returned in the property of the king. After several decades, the Wesselényi family became the owner of the entire castle by inheriting one part and buying the other. At the end of the 18th century or at the beginning of the 19th century the Teleki family inherited the castle, but they did not have residence in the building. King Carol II of Romania bought the castle around 1920, and later on it became the property of the state.

The first known restoration of the castle took place in 1941 and the work was coordinated by the architect Lux Géza. The building was used as military hospital in 1944, and during the withdrawal of the German army it was set on fire, becoming a ruin, and remaining so until today. The subsequent restorations were made only to a certain extent and were insufficient: in 1957, concrete was cast on the upper part of the ruins, and in 1999, the framing of the windows were fit with wooden beams to support them.

Fragment de piatră cu stema familiei Lónyai
Kőtöredék a Lónyai család címerével
Stone-fragment with the coat of arms of the Lónyai family

Poarta principală a castelului
A kastély főbejárata
The main gate of the castle

din castel reîntră în proprietatea regelui. După mai multe decenii, cei care reușesc să devină proprietarii întregului castel, prin moștenirea unei părți și cumpărarea celeilalte sunt nobilii din familia Wesselényi. La sfârșitul secolului al XVIII-lea sau la începutul secolului al XIX-lea, castelul este moștenit de familia Teleki, care însă nu își are rezidență în zonă. În jurul anului 1920, regele Carol II cumpără castelul, care va ajunge astfel mai târziu în proprietatea statului.

Prima restaurare cunoscută a castelului a avut loc în anul 1941, lucrările fiind conduse de arhitectul Lux Geza. În 1944, clădirea a fost folosită ca spital militar, iar în timpul retragerii armatei germane a fost incendiată, căpătând astfel aspectul de ruină pe care îl are și azi. Restaurările ulterioare au fost parțiale și insuficiente: în anul 1957, în partea superioară a ruinelor a fost turnat beton, iar în anul 1999, ancadramentele de fereastră ale monumentului, aflat în stare avansată de degradare, au fost sprijinite cu grinzi din lemn.

Biserica ortodoxă din Medieșu Aurit, cu hramul „Nașterea Maicii Domnului”, a fost construită în anul 1892. Intrarea principală se realizează printr-un portic mărginit de arcade, cu interiorul pictat. Fațada plină a bisericii este prevăzută cu medallioane pictate, așezate pe patru niveluri: primele două, din partea inferioară, înfățișează portretele unor personalități marcante din istoria românilor, iar cele superioare prezintă sirul apostolilor, dominat de imaginea lui

Centrul comunei Medieșu Aurit
Aranyosmeggyes község központja
The center of Medieșu Aurit

A kastély első ismert helyreállítására 1941-ben került sor, Lux Géza műépítész irányításával. 1944-ben az épületet katonai kórházként használták, és miután a német csapatok visszavonultak, felgyújtották, így került a máig tartó romos állapotba. Az utólagos restaurálási törekvések részlegesek és elég telenek voltak: 1957-ben a rom falait betoncsíkkal koronázták, 1999-ben erősen tönkrement ablakkereteit fagerendákkal támásztották alá.

Az aranyosmeggyesi ortodox templom 1892-ben épült és Szűz Mária születésének szentelték. Főbejárata árkádos, festett előcsarnokból nyílik. A templom homlokzatát négy sor festett medalion díszíti: az alsó két sorban a román történelem markáns személyiségeit ábrázoló festmények sorakoznak, míg a két felső szinten az apostolok képei láthatóak, közöttük Jézus

The Orthodox church of Medieșu Aurit, dedicated to “The Birth of the Holy Virgin” was built in 1892. The main entrance opens through a porch bordered by painted arches on the inside. The facade of the church is covered by painted medallions, on four levels: the two lower levels depict portraits of notorious public figures in the history of the Romanian people, and the two upper levels show the Apostles, their rank being dominated by the towering image of Jesus the Pantocrator. The rectangular tower, with a watch, is part of the nave. The second entrance is situated on the south side of the nave through another porch, covered by frescoes depicting illustrious figures of the history. The outer restorations and the paintings were made, in accordance with the inscription, between 1982 and 1986. The inside painting is quite recent, dating from 1988-1991.

The Calvinist Church of Medieșu Aurit was built in 1892. The settlement used to have a medieval church, but the community chose to abandon it, and a new one was built as the old church became a ruin. A drawing of the medieval church show that it was built in gothic style, with pointed windows, buttresses and a polygonal sanctuary. The present church imitates the gothic elements of the older one. On the nave, the decoration is made by the alternation of the gothic pointed windows with the buttresses. The

Biserica ortodoxă din Medieșu Aurit
Az aranyosmeggyesi ortodox templom
The Orthodox Church of Medieșu Aurit

Biserica reformată din Medieșu Aurit
Az aranyosmeggyesi református templom
The Calvinist Church of Medieșu Aurit

Iisus Hristos Pantocrator. Turnul rectangular, prevăzut cu ceas, este integrat în navă. Intrarea secundară, situată pe partea sudică a navei, este la rândul ei precedată de un portic cu două medalioane pictate cu portrete de inspirație istorică. Renovarea exterioară și picturile s-au realizat, conform pisaniei, între anii 1982–1986. Pictura interioară este și ea recentă, datând din perioada 1988–1991.

Biserica reformată din Medieșu Aurit datează din anul 1892. Biserica veche, de origine medievală s-a ruinat pe parcursul secolelor, astfel comunitatea a decis abandonarea sa și construirea unui nou edificiu. Despre biserică medievală s-a păstrat o schiță, care atestă că a fost construită în stil gotic, cu ferestre ogivale și contraforturi la sanctuarul poligonal. Actuala biserică a preluat elementele stilului gotic. La nivelul navei, decorul este realizat prin alternanță de ferestre de inspirație gotică, prevăzute cu ogive în partea superioară, și contraforturi cu valoare ornamentală. Turnul integrat în navă și prevăzut cu ceas este delimitat la nivelul fațadei prin două contraforturi cu rol decorativ. Deasupra intrării principale se află inscripția conținând anul construcției (1892) și al reparațiilor (1927). *Biserica greco-catolică* din Medieșu Aurit a fost construită recent, fiind sfârșită în 21 iulie 2002.

Satul *Potău* este menționat pentru prima dată în documente în anul 1215, când apare sub forma de *Magasmart*. În primele secole al evului mediu apar-

Krisztus Pantokrător ábrázolás. A négyszögű torony a hajó része és órával látták el. Mellékbejárata a hajó déli oldalán van és szintén egy előcsarnokon át vezet, ahol két történelmi személyiséget ábrázoló festett medalion található. A külső felújítása és a festmények a felirat alapján 1982–1986 között készültek. Belső festményei is meglehetősen újak: 1988–1991 között készültek.

Az aranyosmeggyesi református templom 1892-ben épült. A régi, középkori eredetű templom az évszázadok során romossá vált, ezért a gyülekezet elhatározta, hogy sorsára hagyja és újat épít. A középkori templomról egy rajz maradt fent, amelyen látszik, hogy gótikus stílusban épült, ablakai csúcsívesek és sokszögű szentélye támpilléres volt. A mai templom is utánozza a gótikus stíluselemeket. A hajó díszítését a gótikus ihletésű csúcsíves ablakok és a támpillérek váltakozása adja. A hajóba illeszkedő tornyon két dekoratív jellegű támpillér választja el a homlokzattól, a felső szinten egy óra is van. A főbejárat fölött található az építés (1892) dátuma és a felújítás (1927) éve. A görög katolikus templom az utóbbi években épült, 2002 július 21-én szentelték fel.

Patoháza első írásos említése 1215-ből származik. Ekkor Magasmartként szerepel az oklevélben. Előbb az aranyosmeggyesi uradalom része, majd a 15–16. században a Pathó család birtokolta. Két évszázadon át több nemes család között oszlott meg, de a 18. század elején nagy része a Tóth család kezére került. A

tower with a watch is integrated in the nave, and it is delimited by two buttresses having an ornamental role. The inscription containing the year of construction (1892) and of the restoration (1927) is situated above the main entrance. *The Greek-Catholic Church* of Medieșu Aurit was recently built and consecrated on the 21st of July 2002.

Potău village was mentioned for the first time in 1215 under the name of *Magasmart*. It first belonged to a domain with the centre at Medieșu Aurit. During the 15th and the 16th centuries the owners of the estate were aristocrats of the Pathó family. For two centuries the village was shared by several aristocrats, but at the beginning of the 18th century the greatest part of the village of Potău belonged to the Tóth family. Some other parts of the estate will gradually belong to other 14 noble families, among which such big landowners as the Teleky, Bánffy, and Wesselényi families. Few traditional houses are still left in Potău, the village being dominated by the houses built after 1970. Those that still preserve the traditional architecture are built of clay and

Biserica reformată din Potău
A patóházi református templom
The Calvinist Church of Potău

Clenodiile bisericii reformate din Potău
A patóházi református templom klenódiumai
The church objects from the Calvinist Church of Potău

ține de domeniul cu centrul la Medieșu Aurit. În secolele XV–XVI, proprietarii moșiei sunt nobili din familia Patho. Timp de două secole, satul este divizat între mai mulți nobili, însă, la începutul secolului al XVIII-lea, cea mai mare parte a așezării este deținută de nobili Tóth. Părți din moșie ajung treptat în proprietatea a 14 alte familii nobiliare, unele cu nume de răsunet: Teleki, Bánffy, Wesselényi.

Casele tradiționale se păstrează în Potău într-un număr foarte mic, dominând locuințele realizate după anul 1970. Cele care păstrează arhitectura populară sunt construite din văioage, cu târnaț pe lungimea casei, uneori prelungit și pe una dintre laturile scurte. Din punct de vedere al compartimentării interioare, casele sunt alcătuite din două camere și

birtok később ismét szétaprözödött, 14 család között oszlott meg tulajdona. Néhány nagybirtokos családnak, mint a Teleki, Bánffy vagy a Wesselényi, ugyancsak volt itt része.

Patóházán hagyományos építésű házakat nem nagyon találunk, javarészük 1970 után épült. Azok a házak, amelyek a régi népi építkezés hagyományait őrzik, vályogból épültek, a ház hosszában tornáccal, amely egyes esetekben a főhomlokzat elé is befordul. A házak kétszobásak, középen pitvárral, némelykor a ház végében kamarát is kialakítottak. A gazdasági épületek között elmaradhatatlan a nagy méretű csűr, amelyben az istálló, az ólak és a málés-kas is helyet kap.

Casă tradițională din Potău
Hagyományos ház Patóházán
Traditional house in Potău

have a porch extending the whole length of the house and sometimes continuing on one of the shorter sides of them, too. Usually, the dwellings had two rooms and a porch. In some cases, the rooms were extended with a storeroom, at the back of the house. The household also had a large-sized barn with stables for the animals, a coop and a storage place for the corn.

According to the historical sources, Potău had a church beginning with the 14th century. The present *Calvinist church* of the settlement was built in 1892, according to the inscription on the tympanum of the main façade. The entrance is marked by a porch, bordered by arches. The upper part of the tower over the nave is decorated with rectangular columns. The most valuable pieces of furniture are the pews and the “Table of the Lord” with the name of the donors written on it (Tóth Mihály and Vass Eva) and the year of its confection: 1837. The Orthodox church “The Saint Archangels Michael and Gabriel” was built in 1879.

During the Middle-Ages the villages of *Iojib*, *Românești* and *Băbășești* shared the same history, as they were part of the

Interiorul bisericii reformate din Potău.

A patóházi református templom belseje

The interior of the Calvinist Church of Potău

o tindă, uneori prelungite în partea din spate cu o cămară. Gospodăria mai conține de obicei o șură de mari dimensiuni care cuprinde și grajdurile pentru animale, cotețele animalelor și un coștei pentru depozitarea porumbului.

Conform documentelor, Potăul avea biserică încă în secolul al XIV-lea. *Biserica reformată* actuală datează din anul 1896, conform inscripției situate pe timpanul fațadei principale. Intrarea este marcată de un portic delimitat de arcade. Partea superioară a turnului, care ieșe din navă este decorată printr-o succesiune de coloane rectangulare angajate. Cele mai valoroase piese din cadrul mobilierului interior sunt stranele și Masa Domnului, care conține inscripția donatorilor (Tóth Mihály și Vass Éva) și datarea (1837). *Biserica ortodoxă din Potău*, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” a fost construită în anul 1879.

În evul mediu, satele *Iojib*, *Românești* și *Băbășești* au o istorie asemănătoare, făcând parte din marele domeniu al familiei Móric. După stingerea acesteia, întinsele lor moșii sunt moștenite de rudele prin alianță, familia Báthori. Deși în anul 1609 toate cele trei sate ajung în proprietatea nobililor Csomaközy, secolul al XVII-lea este perioada în care istoria până acum similară a așezărilor începe să difere.

Momentul de cea mai mare însemnatate pentru istoria premodernă a satului *Iojib* îl constituie

A források szerint Patóházának már a XIV. században volt temploma, a mai *református templom* a főhomlokzat timpanonjának felirata szerint 1896-ban épült. A templom bejárata oszlopos előcsarnokból nyílik. A torony hajó fölötti szintjeit váltakozó pillérek díszítik. Bútorzatának legértékesebb darabjai a padok és az úrasztala, amelyen az adományozók nevét (Tóth Mihály és Vass Éva), valamint a készítés évszámát (1837) örökítették meg. A *patóházi ortodox templomot* 1879-ben építették és Szent Mihály és Gábor Aranyaknak szentelték.

A középkorban Józsefháza, Szatmárgörbed és Szamosberence történelme hasonló volt: mindenáig falu a hatalmas Móric uradalom része volt. A család kihalása után a többi birtokkal együtt a három falut a Báthoriak örököltek, majd 1609-ben a Csomaközy család birtokába kerültek. A három helység története a 17. század folyamán válik el egymástól.

Józsefháza kora újkori történelmének legfontosabb fordulópontja az volt, amikor a Szatmári Béke megkötése után (1711) a Károlyi család birtokába került. Követve a nagykárolyi uradalomban bevezetett gazdaságpolitikát, a család ide is sváb nemzetiségű lakosságot telepített. A német ajkú lakosság emelte Józsefháza Szent Istvánnak szentelt *római katolikus templomát* 1896-ban. A templom nyugati homlokzatához épített két torony később, 1913-ban készült el. Az épület monumentalitását hatalmas hajó és a főbejárata föl-

great Móric domain. After the family disappeared, their estates were inherited by their relatives, the Báthori family. Although in 1609 the three villages belonged to the Csomaközys, each of the villages starts to have their own history beginning with the 17th century.

The most important moment in the history of the village of *Ioib* was after the “Peace of Satu Mare”, in 1711, when the village became the property of the Károlyi family. The Károlyis settled here colonists of German origin, implementing the same economic policy as at the Carei domain. The Schwab community built the *Catholic church*, dedicated to “Saint Stephen”, in 1896. The two towers belonging to the western façade were built later, in 1913. The impressive look of the church is given by the great nave and by the triangular gable situated above the main entrance. The windows of the nave, of different size, are semi-circular. South to the church there is a monument. Names of people of German origin deported in the concentration camps of the Soviet Union, on the 3rd of January 1945, are written on this monument.

Biserica romano-catolică din Ioib
A jótsefzádi római katolikus templom
The Roman-Catholic Church of Ioib

trecerea sa în proprietatea familiei Károlyi, imediat după pacea de la Satu Mare (1711). Urmând aceleași politici domeniale ca și în zona Careiului, aceștia au colonizat în sat o populație de origine germană. Șvabii din localitate au ridicat aici, în anul 1896, o *biserică romano-catolică* având hramul „Sf. Ștefan”. Cele două turnuri alipite fațadei de vest au fost adăugate mai târziu, în anul 1913. Impresia de monumentalitate este conferită de nava de mari dimensiuni și de frontonul triunghiular situat deasupra intrării principale. Ferestrele navei, de dimensiuni diferite, sunt semicirculare. În partea sudică a edificiului se află un monument conținând numele persoanelor de origine germană deportate în data de 3 ianuarie 1945 în lagările de muncă din URSS. *Biserica ortodoxă din Ioib* a fost construită în anul 1889, având hramul „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril”. Anterior, în imediata vecinătate a edificiului actual exista o biserică din lemn datând din 1750, a cărei piatră de altar este vizibilă și astăzi. Caracterul inedit al bisericii mai noi este conferit de turnul octogonal, inclus în navă, cu acoperiș în formă de bulb de ceapă. Intrarea se face printr-un portic prevăzut în partea superioară cu un timpan. La nivelul navei, decorul este realizat printr-un sir de coloane angajate, fiecare dintre acestea prevăzute cu un sir de cruci tencuite, așezate pe verticală. În partea de nord-vest a edificiului, într-un spațiu situat cândva la intrarea bisericii vechi se păstrează încă o cruce de

Interiorul bisericii ortodoxe din Ioib
A jótsef házi ortodox templom belseje
The interior of the Orthodox Church of Ioib

lött elhelyezkedő háromszögű timpanon adja. A hajó különböző méretű ablakai félkörívesek. A templom déli falán emléktábla található, amely az 1945 január 3-án a Szovjetunió munkatáboraiba deportált német származású helybéliiek nevét örökíti meg. A Jótsefháza ortodox templomát 1889-ben építették és Szent Mihály és Gábor Arkangyaloknak szentelték. Korábban, a mai épület közvetlen szomszédságában, egy 1750-ben emelt fatemplom állt, melynek oltárköve ma is látható. Az új templom jellegzetességét a hajójából kinövő nyolcszögű, hagymakupolás torony adja. Bejárata egy timpanonnal ellátott előcsarnokból nylik. A hajó díszét a pillérsor adja, amelyeken függőlegesen kereszteket vakoltak. Az épület északnyugati részén, a régi templom bejárata előtt van egy 1793-ból származó síremlék, egy félig a földbe süppedt kereszt, Günther Franciska emlékére.

The Orthodox church “The Saint Archangels Michael and Gabriel” of Iojib was built in 1889. There was an old wooden church nearby the present church dating from 1750, demolished later. Its stone altar is still visible. The originality of the present church is given by the octagonal tower that is part of the nave, and its roof, resembling an onion bulb. The entrance is made through a porch fit with a tympanum at the upper part. On the nave, a row of columns decorate the church. Each column is fit with a row of horizontally plastered crosses. A half-buried memorial tombstone from 1793 dedicated to Francisca Günther is situated in the north-western part of the church, where used to be the entrance of the old church.

The Calvinist church of Iojib dates from 1767. It used to be fit with a wooden tower, built in 1819, but it was no longer preserved. The present tower rejoins the nave, and it has on each side one ornamental buttress and two small towers as tall as the nave with rectangular windows placed asymmetrically. On each of the four sides, the upper part of the tower has large

Biserica ortodoxă din Iojib
A józsefházi ortodox templom
The Orthodox Church of Iojib

Casă tradițională din Ioibă
Hagyományos ház Józsefházán
Traditional house at Ioibă

mormânt pe jumătate îngropată în pământ, datând din 1793, dedicată memoriei doamnei Francisca Günther.

Biserica reformată din Ioibă datează din anul 1767. Inițial era prevăzută cu un turn din lemn ridicat în anul 1819, însă acesta nu se mai păstrează. Turnul actual alipit navei este delimitat de o parte și de alta de două contraforturi cu rol decorativ și două turnulețe de înălțimea navei, prevăzute cu ferestre rectangulare așezate asimetric. La nivelul superior, turnul este prevăzut pe fiecare dintre cele patru laturi cu ferestre geminate de mari dimensiuni și cu ceas. Ferestre geminate există și pe fațadele care alcătuiesc nava, în partea mediană a acestora. Nava este decorată cu ajutorul cornișelor proeminente și prin succesiunea contraforturilor cu rol ornamental.

Józsefháza református temploma 1767-ben épült. Eredetileg fatornya volt amelyet 1819-ben emeltek, majd később elbontották. A mai hajóhoz ragasztott torony minden oldalát támpillérek díszítik és két asszimetrikusan elhelyezett, négyszögű, ablakos toronyocskája van a hajó magasságában. A torony felső szintjének minden oldala nagyméretű ikerablakkal és órával ellátott. Ikerablakok vannak a hajó oldalfala-inak középvonalán is. A hajó falát kiugró párkányzat és támpillérek díszítik.

Népi építészeti szempontból a legérdekesebb épületek a 20. század elején és a két világháború közötti időben épített sváb porták. A házak hosszú-típusúak, vályogból építettek és teljes hosszuk előtt tornác van. Ritkábban a ház előtt is tornác van, amelynek fa- vagy téglaoszlopai gyakran díszítettek. Ugyancsak jellegzetes az öntöttvas tornácoszloptalp. E típusú sváb házak 5–10 egymásba nyíló helyiségből állnak (lakószobák, előszobák, konyha). A jellegzetes nagyobb terű lakások általában két-három generációt is hajlékot biztosítottak.

Szatmárgörbed 1629-ben a Károlyi grófok tulajdonába került és maradt is majd egy évszázadon át, egészen a 18. századig. Az ezt követő időszakból nem lehet tudni a birtokosok személyét, a 20. század elején a faluban már egy nagyobb földbirtkos sem volt. Szent Demeternek szentelt *ortodox temploma* 1870–1871 között épült. Bejárata a főhomlokzat teljes

twin windows and a clock. Twin windows can also be found on the median side of the facades of the nave. The nave is decorated with bold cornices and a row of ornamental buttresses.

The most interesting buildings from the point of view of the traditional architecture are the Schwab households built at the beginning of the 20th century and before the World War II. The most typical are the long houses. They were built of clay, and have a porch extending all along the house. In few cases, the porch lengthens on the street-façade, too, and it has wooden or brick pillars, decorated often on the upper side. Cast iron feet hold the pillars. The houses of the Schwab people have five to ten rooms (bedrooms, halls and kitchen etc.) and they are open to one another. The large dwellings accommodates two or three generations.

Romănești village became the property of Catherine Károlyi

Biserica reformată din Iojib
A jótsefzádi református templom
The Calvinist Church of Iojib

Din punct de vedere al arhitecturii tradiționale din Ioib, cele mai interesante construcții sunt gospodăriile șvăbești realizate la începutul secolului XX și în perioada interbelică. Caracteristice sunt casele de tip vagon, construite din văioage și prevăzute cu târnaț pe toată lungimea casei. Mai rar, târnațul se prelungește și pe fațadă, fiind sprijinit pe stâlpi din lemn sau cărămidă, uneori ornamentați în partea superioară. Este de asemenea caracteristică talpa din fontă care servește drept suport pentru stâlpi. Casele șvăbești sunt alcătuite din cinci până la zece încăperi care comunică între ele (camere de locuit, hol, bucătărie etc.). Locuințele specifice de mari dimensiuni sunt destinate adăpostirii a două sau trei generații.

În anul 1629, satul *Românești* intră în proprietatea Caterinei Károlyi, rămânând în posesia familiei timp de un veac, până în secolul al XVIII-lea. În perioada următoare, numărul și numele proprietarilor nu mai este cunoscut, însă, la începutul secolului XX, în sat nu mai există nici un moșier. *Biserica ortodoxă* cu hramul „Sf. Dumitru” din Românești a fost construită în anii 1870–1871. Intrarea se realizează printr-un portic cu trei arcade, care ocupă toată lățimea fațadei principale. Interiorul porticului este pictat, înfățișându-i, de o parte și de alta a ușii de intrare, pe Sfinții Apostoli Petru și Pavel. Turnul inclus în navă este prevăzut la ultimul nivel cu patru ferestre semi-circulare în partea superioară. În fața bisericii există

Biserica reformată și cea ortodoxă din Românești
A szatmárgörbedi református és ortodox templomok
The Calvinist and Orthodox Churches of Românești

szélességét elfoglaló, három árkádos előcsarnokon át vezet. A bejárati ajtó jobb, illetve bal oldalán Szent Péter és Szent Pál apostolok képmását festették. A hajóba foglalt torony legfelső szintjén négy félköríves ablak van. A templom előtt egy fa haranglábat emeltek. A szatmárgörbedi *református templom* 1898-ban épült. Főbejáratához oszlopcsarnok vezet három árkáddal. Tornya a hajó része, órával és lanternával, felső szintjén minden oldalán egy-egy ablakkal. Főhomlokzatán, az árkádok fölött az építés (1898) és a felújítási éve (1998) van feltüntetve.

Szamosberencét birtokosai 1664-ben a Református Kollégiumnak adományozták. Alig két évtized múlva a jezsuita rend birtokába került, majd ennek betiltása után királyi birtokká válik. A 19. század során, vásárlás révén nyolc nemesi család birtokába került.

in 1629, and stays in the family estate for one century, until the 18th century. The number and the name of the owners are not known in the following period, but it is sure that there was no significant landowner at the beginning of the 20th century. The *Orthodox Church* of Romănești, dedicated to “Saint Demetrius”, was built in 1870 and 1871. The entrance is made through a porch with three arches, being as wide as the main façade. The porch is painted on the inside, depicting the Apostles St. Peter and St. Paul on both sides of the entrance door. The tower is included in the nave and it is fit with four semicircular windows at the upper part. The *Calvinist church* of Romănești dates from 1898. The main entrance is preceded by a porch with three arches. The tower is built above the nave. It is fit with a watch and a lantern and has four windows at its upper level, one on each side. The inscription with the year of its building (1898) and of the restoration (1998) is situated at the upper part of the main façade, above the arches.

Băbășești village was donated by its owners to the Calvinist College of Satu Mare, in 1664. The domain enters the property of the Jesuit Order in less than two decades, and after its dissolution, it becomes the king's land. The village is bought in the 19th century and, thus is shared by eight

Biserica ortodoxă din Romănești
A szatmárgörbedi ortodox templom
The Orthodox Church of Romănești

un turn-clopotniță din lemn. *Biserica reformată* din Românești datează din anul 1898. Intrarea principală este precedată de trei arcade. Turnul inclus în navă este prevăzut cu ceas și lanternă și are, la nivelul superior, patru ferestre, câte una pe fiecare latură. În partea de sus a fațadei principale, deasupra arcadelor este inscripționat anul construcției (1898) și cel al renovării (1998).

Satul *Băbășești* este donat de către proprietari în anul 1664 Colegiului Reformat din Satu Mare. Niciodouă decenii mai târziu însă, moșia intră în posesia Ordinul Iezuit, iar după dizolvarea acestuia, a regelui. În secolul al XIX-lea, prin cumpărare, satul este împărțit de opt familii nobiliare. În 1970, satul, situat în apropierea Someșului, a fost inundat în întregime, iar casele tradiționale construite din văioage au avut cel mai mult de suferit. În Băbășești se mai păstrează astfel doar câteva exemple de arhitectură populară, cele mai semnificative fiind scheletele din lemn massiv ale șurilor, parte a gospodăriilor distruse. Pereții șurilor erau realizati din văioage încadrate în bârne din lemn. După refacere, locul văioagelor a fost luat de materiale mai moderne de construcție, precum cimentul. De cele mai multe ori, șurile sunt tencuite sau ornamentate cu plăcuțe de mozaic. În componenta acestor anexe intrau grăjdul, poiata, cotețele, fânarul și o cămară pentru lemne și unelte folosite în gospodărie. *Biserica ortodoxă* din Băbășești purtând

A Szamos közelége miatt az 1970-es árvíz teljesen előntötte, ezt leginkább a hagyományos vályogból épült házai szenvedték meg. Így Szamosberencén csak néhány ház örzi a népi építészet hagyományait, legjellegzetesebbek a csűrok keményfából készült vázai. A csűrok falát fagerendák közé rakott vályogból építették. Az újjáépítéskor a vályog helyét átvették a modernebb építőanyagok. A legtöbb esetben a csűroket bevakolták és mozaiklapokkal díszítették. Egy csűr általában magába foglalta az istállót, a színt, az ólakat, a szénatartót, a fáskamrát és a szerszámoskamrát. A szamosberencsei ortodox templomot 1892-ben építették és Szent Demeter tiszteletére szentelték.

A község legfiatalabb települései Meggyesforduló és Aranyosmeggyesihegy csak a II. világháború után váltak önállóvá. A meggyeshegyi ortodox templomot 1952-ben emelték és Szent Demeternek szentelték. Addig a kisszámi lakosság a szomszédos települések templomait látogatta, főleg a Józsefházit, az apahegyit és a ráksait. A templomépítés előtt a hívek adományaiból egy mozgó oltárt építettek, amelyet, amikor a Józsefházi pap istentiszteletet tartott a faluban, a falu különböző házaiban állítottak fel. A mai templomot vályogból építették és bádoglemezzel fedték. A meggyeshegyi paróquia 1973-ban vált önállóvá, előtte a Józsefházi paróquia filiája volt. A meggyeshegyi református templom a 20. század második felében épült kőből. Arányai, vakolatlan falai, egyhajós egyszerű alaprajza,

aristocratic families. In 1970, the village was flooded as it is situated near the Someş River, and the traditional houses built of clay were severly damaged. Thus, only a few samples of traditional architecture are preserved here. The most significant features are the wooden frameworks of the barns remained from the destroyed households. The walls of the barns were made of clay, built in the frame of wooden beams. When they were restored, the clay bricks were often replaced with modern materials, like cement. In some cases, the barns are plastered or decorated with mosaic plates. The annexes comprised: the stable, the hen coop, the hay barn and a storage room for the fire wood and tools. The *Orthodox church of Băbăseşti* was built in 1892.

The most recent settlements of the municipality, *Medieş-Râturi* and *Medieş-Vii*, became independent localities only after the Second World War. The *Orthodox Church of Medieş-Vii*, dedicated to "Saint Demetrius", was built in 1952. Until that point, few inhabitants of the village used to attend the nearby churches, especially the one from Iojib, Viile Apei or Racşa. Before the building of the church, the inhabitants of the village used to raise funds for a mobile altar. This was used to be housed by different

Şură din Băbăseşti
Csűr Szamosberencén
Barn at Băbăseşti

Aspect dintr-o şură din Băbăseşti
Szamosberencéi csűr belseje
Interior of a barn at Băbăseşti

hramul „Sf. Dumitru” a fost construită în anul 1892.

Cele mai noi așezări ale comunei, *Medieș-Râturi* și *Medieș-Vii*, formează localități de sine stătătoare abia după cel de al doilea război mondial. *Biserica ortodoxă din Medieș-Vii*, cu hramul „Sfintul Dumitru” a fost construită în anul 1952. Până atunci, puținii locuitori ai satului frecventau bisericile din apropiere, în special cea din Iojib, Viile Apei sau Racșa. Înainte de edificarea bisericii din sat, credincioșii au contribuit la realizarea unui altar mobil, care, spun enoriași, era găzduit de diverse gospodării și folosit în timpul Liturghiei oficiate o dată la câteva săptămâni de preotul din Iojib. Biserica este realizată din chirpici și acoperită cu tablă. Filie a parohiei din Iojib, Medieș-Vii a devenit parohie de sine stătătoare în anul 1973. *Biserica reformată din Medieș-Vii* a fost construită în cea de a doua jumătate a secolului al XX-lea, din piatră, având aspectul unei biserici medievale. Impresia de vechi este accentuată de lipsa tencuielii și de planul simplu, alcătuit dintr-o singură navă, fără turn. Fereastra situată în partea mediană a altarului a fost zidită. Clopotul păstrează inscripția meșterului (König E.), a locului și anului turnării (Arad, 1911).

Biserica reformată din Medieș-Vii
Az aranyosmeggyesihegyi református templom
The Calvinist Church of Medieș-Vii

a torony hiánya középkori jellegeit kölcsönöz a templomnak. Az oltár középvonalában található ablakát befalazzák. Harangja örzi az öntőmester nevét (König E.), valamint öntésének helyét és idejét (Arad, 1911).

Cimitirul din Medieș-Vii
Aranyosmeggyesihegyi temető
The cemetery of Medieș-Vii

families and was used during the mass performed by the priest of Iojib once at a few weeks. The present church was made of clay and the roof was made of tin. Medieș-Vii became an independent parish in 1973, earlier being the *filia* of the Iojib parish. *The Calvinist Church* was made of stone during the second half of the 20th century. It has a medieval air,

suggested by the lack of plaster, the simple ground-plan with one nave and the lack of the tower. The window at the middle of the altar was walled up. The bell still preserves the inscription of the craftsman (König E.), the place and the year of its casting (Arad, 1911).

BIBLIOGRAFIE – IRODALOM – REFERENCES

- Balogh Jolán, Az aranyosmedgyesi várkastély (Castelul din Medieșu Aurit), *Erdély*, 38 (1941), 2, p. 22–23.
- Borovszky Samu (coord.), *Szatmár vármegye* (Comitatul Satu Mare), Budapest, [1910].
- Ciubotă Viorel, *Lupta românilor sătmăreni pentru unire (1918–1919)* (A szatmári románok harca az egyesülésért 1918–1919), Satu Mare, 2004.
- Doby Antal, *Lónyai család* (Familia Lónyai), Budapest, 1895.
- Sever Dumitrașcu, Săpături arheologice din anul 1970 la Medieșu Aurit – Castel (Az 1970. évi régészeti kutatások az aranyosmeggyesi kastélynál), *Crisia*, IV (1974), p. 101–106.
- Engel Pál, *Magyarország világi archontológiája 1301–1457. Középkori magyar genealógia* (Arhondologia laică a Ungariei 1301–1457. Genealogia Ungariei medievale), CDROM, Budapest, 2001.
- Erdős Iudita, Castelul de la Medieșul Aurit. Monument al renașterii Transilvănene (Az aranyosmeggyesi kastély. Az erdélyi reneszánsz egy emléke), *Satu Mare – Studii și Comunicări*, 4 (1980), p. 359–374.
- Kovács András, *Késő reneszánsz építészet Erdélyben. 1541–1720* (Arhitectura renașterii târziu în Transilvania), Budapest–Kolozsvár, 2003.
- Lux Géza, Az aranyosmeggyesi várkastély (Castelul din Medieșu Aurit), *A magyar mérnök- és építészegylet közlönye*, 5–6 (1942), p. 16.
- Maksai Ferenc, A középkori Szatmár megye (Comitatul Satu Mare în evul mediu), Budapest, 1940.
- Németh Péter, *A középkori Szatmár megye települései a XV. század elejéig. Așezările comitatului medieval Satu Mare până la începutul secolului al XV-lea*, Nyíregyháza, 2008.
- Francisc Pall, România din părțile sătmărene (Ținutul Medieș) în lumina unor documente din 1377 (A szatmári (Meggyes vidéki) románok néhány 1377. évi oklevél tükrében), *Anuarul Institutului de Istorie din Cluj*, XII (1969), p. 1–35.
- Schematismus venerabilis cleri dioecesis Szamosujváriensis graeci ritus catholicorum pro anno a Christo nato 1886*, Szamosujvári, 1886.
- Szirmay Antal, *Szatmár vármegye fekvése és polgári esmérete* (Descrierea comitatului Satu Mare), I–II. Buda, 1809–1810.
- Szőcs Péter Levente: Adalékok az aranyosmeggyesi kastély XVII. századi történetéhez (Contribuții la istoria castelului din Medieșu Aurit din secolul al XVII-lea), In: *Emlékkönyv Kiss András születésének nyolcvanadik évfordulójára*, Kolozsvár, 2003, p. 544–551.
- Aloisie Tăutu, Vechimea românilor din Țara Oașului. Cinci documente papale (A románok régisége az Avasban. Öt pápai oklevél), *Buna Vestire*, nr. 4/1966, 1–2/1967.

Muzeul Județean Satu Mare este o instituție publică de cultură susținută de Consiliul Județean Satu Mare

A Szatmár Megyei Múzeum a Szatmár Megyei Tanács által fenntartott kulturális közintézmény

The County Museum of Satu Mare is a public institution of culture, sustained by the County Council of Satu Mare

Tipărit la tipografia "Informația Zilei" Satu Mare,
tel.: 0261-768457